

Ophævelse af fredningen af en hvidtjørn i Broager i Sønderborg Kommune

Flyfoto fra 2019, hvor det fredede areal er angivet med blå skravering. Den røde prik angiver placeringen af hvidtjørnen, som den formodes at have haft frem til december 1999.

Afgørelse afsagt af Fredningsnævnet for Sydjylland, Sydlige del, den 21. april 2022

Indledning

Sønderborg Kommune har den 3. november 2020 overfor Fredningsnævnet for Sydjylland, Sydlig del, fremsat forslag om ophævelse af kendelse afsagt den 4. december 1923 om fredning af en hvidtjørn ved Brunsnæs på ejendommen Illervej 43, 6310 Broager.

Fredningsforslaget vedrører ejendommen, matr.nr. 314 Iller, Broager i Sønderborg Kommune.

Det fremgår af fredningsforslaget, at Sønderborg Kommune har fremsat forslaget, da ejerne af ejendommen ønsker fredningen ophævet, da hvidtjørnen ikke længere findes på stedet. Det fremgår endvidere af fredningsforslaget, at den fredede hvidtjørn ifølge kommunens oplysninger er gået ud i forbindelse med stormen i december 1999, hvor træet blev ødelagt. Efterfølgende forsøg på at genplante en hvidtjørn på arealet, senest i 2017, er ikke lykkedes. Der ses i dag ingen rester af den gamle hvidtjørn på arealet.

Baggrunden for fredningsforslaget

Det fremgår af kendelsen af 4. december 1923:

”...

Da det af naturvidenskabelige Hensyn skønnes at være af væsentlig interesse at frede den under Sagen omhandlede Hvidtjørn

bestemmes:

Den på Ejendommen, der er indført i Grundbogen.....stående træformede Hvidtjørn bør fredes, således at den ikke, saalænge den er i live, må fældes, ligesom der ej heller maa foretages Foranstaltninger ved Træet, som kan medføre Beskadigelse af dette; endvidere maa der ikke i det Terrain, som Hvidtjørnen staar paa, saa langt ud som Træets Krone naar, foretages nogen Gravning eller andet, som kan beskadige Rødderne
...”

Sønderborg Kommune har anført følgende i fredningsforslaget om baggrunden for ønsket om ophævelse af fredningen af hvidtjørnen:

”...

Den fredede hvidtjørn er gået ud for ca. 20 år siden og ses ikke længere på arealet. Ejeren af ejendommen ønsker at ophæve fredningen, idet hvidtjørnen ikke længere findes på stedet. Hvidtjørnen er efter kommunens oplysninger gået ud i forbindelse med stormen i december

1999, hvor træet blev ødelagt. Efterfølgende forsøg på at genplante en hvidtjørn på arealet, senest i 2017, er ikke lykkedes. Der ses i dag ingen rester af den gamle hvidtjørn på arealet.
...”

Det fremgår herefter af Sønderborg Kommunes fredningsforslag:

”...

Formålet med fredningsforslaget

Formålet med dette fredningsforslag er at ophæve den eksisterende fredning, da hvidtjørnen, der var beskyttet, er død i stormen i 1999. Det giver derfor ikke længere mening at have en fredning af hvidtjørnen.

Redegørelse for påvirkningen af fredningsforslaget

... Der er ca. 310 m fra det ansøgte til nærmeste Natura 2000-område. Det er kommunens vurdering, at ophævelse af fredningsservitutten ikke vil beskadige eller påvirke beskyttede Natura 2000-områder væsentligt. Det ansøgte vil heller ikke ødelægge eller beskadige de plantearter eller yngle- eller rasteområder for de dyrearter, som er nævnt i habitatdirektivets bilag IV.
...”

Sønderborg Kommune har oplyst følgende om

Budget for fredningsforslaget

”...

Da der ikke er nogen erstatningsmæssige udgifter i forbindelse med ophævelsen af fredningen, Budgetterer Sønderborg 0 kr. til rejsning af fredningsforslaget.

...”

Fredningsnævnets behandling af fredningsforslaget:

Fredningsnævnet har bekendtgjort fredningsforslaget den 4. december 2020 og den 8. december 2020 på fredningsnævnets hjemmeside og i Statstidende og indkaldt til offentligt møde den 28. april 2021 i Statstidende og på fredningsnævnets hjemmeside: www.fredningsnaevn.dk.

Fredningsnævnet har grundet COVID -19 senest ved brev dateret den 21. april 2021 indkaldt lods-ejerne, Ivan og Birthe Leth, offentlige myndigheder, foreninger m.v. til det offentlige møde.

Fredningsforslaget blev herefter behandlet på det offentligt møde den 20. maj 2021.

Fredningsnævnet ved formanden Margit Ø. Laub, det ministerudpegede medlem Kjeld Thamdrup og det kommunalt udpegede medlem Peter Sandholdt har deltaget i behandlingen af afgørelsen.

I det offentlige møde deltog for Sønderborg Kommune, Trine Fryjana Theede, for Brunsnæs Iller Busholm Landsbylaug og på egne vegne, Carsten Novrup og Hans Peter Novrup og lodsejerne Ivan og Birthe Leth.

Der er anført følgende i Fredningsnævnets forhandlingsprotokol om det offentlige møde:

Fredningsnævnets formand indledte mødet og oplyste, at mødet afholdes med henblik på, at de fremmødte kan fremkomme med deres bemærkninger til forslaget.

Trine Fryjana Theede gennemgik fredningsbestemmelserne. Det fremgår af sagens oplysninger, at fredningen havde baggrund i, at hvidtjørnen skulle stamme fra Erik af Pommerens tid. Træet er efter det oplyste gået ud i forbindelse med stormen den 3. december 1999. Der har på et senere tidspunkt været forsøgt genplantning af en ny hvidtjørn, men det træ gik også ud.

Carsten Novrup protesterede mod ophævelsen af fredningen. Han henviste til, at området, hvor hvidtjørnen har stået, må have indgået i beslutningen om fredningen, selvom dette ikke fremgår af fredningens ordlyd. Området er et unikt sted, med udsigt mod vest, hvor man ser en landtange, der er tysk og bagved den sydøstjyske kyst med Sandager og Sønderhav. Da man, efter at træet var gået ud i stormen 1999, prøvede at genplante en ny hvidtjørn, var det en meget tør sommer. Man bør derfor ikke ophæve fredningen men i stedet prøve at genplante et nyt træ. Der er få steder i Danmark, der er fredet, og det bør indgå i vurderingen. Han frygter, at en ophævelse af fredningen vil være et skridt i retning af tilladelse til opførelse af sommerhuse på området.

Hans Peter Novrup tilsluttede sig bemærkningerne og gjorde gældende, at fredningen af træet tillige må omfatte den bæk, der har stået på stedet i en menneskealder. I anden række må der – fordi bænken har stået på stedet i en menneskealder - være vundet hævding på, at bænken skal bevares.

Margit Laub oplyste, at fredningsbestemmelserne alene ses at omfatte selve træet og jorden omkring træet. Fredningsnævnet tager ikke stilling til, om der måtte være vundet hævding på en bæk.

Trine Fryjana Theede oplyste, at kommunens jurist har udtalt, at spørgsmål om hævding er et spørgsmål, der skal afklares mellem to parter og ikke angår fredningen eller forslaget om ophævelse af fredningen.

Birthe Leth oplyste, at hun og Ivan Leth købte ejendommen, Illervej 43, i 2018. I købsaftalen var der henvist til fredningsdeklarationen. Der var endvidere vedlagt et brev fra Sønderborg Kommune af 8. oktober 2004 til den daværende ejer af ejendommen. Ifølge kommunens opfattelse kunne fredningen, da træet var gået ud i 1999, betragtes som ophævet. Hun kontaktede Tinglysningsretten med henblik på at få aflyst fredningsdeklarationen. Tinglysningsretten oplyste, at der skulle rettes henvendelse til kommunen som påtaleberettiget. Hun synes, at hele processen har været meget langvarig. I 2020 valgte de at rydde op på arealet, hvor træet havde stået. Der stod blandt andet en bæk. De rettede henvendelse til kommunen for at få oplyst, hvem der var ejer af bænken og de øvrige effekter. Kommune har efter det oplyste kontaktet Brunsnæs Iller Busholm Landsbylaug, der ikke besvarede henvendelsen, hvorefter de valgte at fjerne bænken og de øvrige effekter. De ønsker fredningen ophævet, da træet er gået ud, hvorfor fredningen ikke længere er relevant. Det er korrekt, at der er en fin udsigt nu, men det var der ikke i 2018, da de købte ejendommen. På det tidspunkt var der på marken ved stedet plantet juletræer.

Margit Laub oplyste, at ... fredningsdeklarationen ikke kan aflyses, alene fordi træet er gået ud. Det forudsætter, at der gennemføres en sag om ophævelse af fredningen, som nu er påbegyndt.

Herefter blev mødet fortsat på ejendommen, Illervej 43, Broager. Området, hvor hvidtjørnen har stået, blev besigtiget, og der var mulighed for at fremkomme med yderligere bemærkninger.”

Efter mødet blev behandlingen af sagen udsat på eventuelle skriftlige bemærkninger med frist til den 10. juni 2021.

Miljøstyrelsen har oplyst, at fredningsforslaget synes fornuftigt, idet genstanden for den oprindelige fredning ikke længere eksisterer, og der ses derfor ikke at være et grundlag at opretholde fredningen på.

Der er ikke indkommet yderligere bemærkninger.

Vurdering af miljøpåvirkning af nyt fredningsforslag

Fredningsnævnet anmodede Sønderborg Kommune om en screeningsundersøgelse, da Fredningsnævnet fandt, at oplysningerne i bilag 2 til fredningsforslaget ikke var tilstrækkelige.

Sønderborg Kommune har herefter foretaget en screeningsundersøgelse af forholdene med henblik på at vurdere, om der er grundlag for at gennemføre en fuld miljøvurdering. Efter loven skal der kun gennemføres en fuld miljøvurdering, hvis afgørelsen (her ophævelsen af fredningen) i en forundersøgelse vurderes at have en *væsentlig indvirkning på miljøet*.

Sønderborg Kommunens screeningsundersøgelse er modtaget den 6. januar 2022.

Den 1. marts 2022 traf Fredningsnævnet afgørelse om, at den foreslåede ophævelse af fredningen ikke kræver udarbejdelse af miljøvurdering efter bekendtgørelse om lov om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter (VVM).

Baggrunden herfor var følgende:

Fredningsnævnet har på baggrund af formålet med ophævelsen af fredningen og den gennemførte screeningsafgørelse vurderet, at en ophævelse af fredningen ikke medfører krav om en fuld miljøvurdering, jf. miljøvurderingslovens § 8, stk. 2, nr. 2, jf. § 8, stk. 1, nr. 3. Fredningsnævnet har lagt vægt på, at træet efter sagens oplysninger skulle stamme tilbage fra Erik af Pommerens tid, at det er gået ud for mange år siden, og at ophævelsen af fredningen vurderes ikke at kunne få nogen væsentlig indvirkning på miljøet.

Fredningsnævnets afgørelse vedrørende VVM-vurderingen har været offentliggjort på www.fredningsnaevn.dk den 2. marts 2022 med høringsfrist den 30. marts 2022. Afgørelsen er påklaget efter høringsfristens udløb og medfører ikke udsættelse af Fredningsnævnets stillingtagen til fredningsforslaget om ophævelse af fredningen.

Fredningsnævnets afgørelse:

Da hvidtjørnen er gået ud i forbindelse med stormen den 3. december 1999, findes grundlaget for fredningen ikke længere at være til stede. Fredningsnævnet finder, at en løsning med genplantning

af en ny hvidtjørn på stedet ikke kan anvendes, da den omhandlede hvidtjørn ifølge Sønderborg Kommunes oplysninger blev fredet, fordi man mente, den stammede fra Erik af Pommerens tid. En genplantning med et nyt træ har været forsøgt og vil derfor i øvrigt alene være en symbolsk handling, som findes at gå ud over formålet med fredningen, hvor den oprindelige hvidtjørn af naturvidenskabelige hensyn skønnedes at være af væsentlig interesse.

Fredningsnævnet finder endvidere ikke, at oplysningerne om områdets naturmæssige kvaliteter kan føre til, at fredningen ikke ophæves. Ifølge fredningskendelsen er det alene træet og jorden omkring træet, der er fredet. Jorden omkring træet er fredet af hensyn til træet og ikke af hensyn til udsigtsforhold eller andre naturmæssige eller historiske årsager.

Fredningsnævnet ophæver derfor fredningen.

Der tilkendes ikke erstatning.

Fredningsnævnet for Sydjylland, Sydlig del
Esbjerg den 21. april 2022

Kjeld Thamdrup

Margit Ø. Laub

Peter Sandholdt

Klagevejledning:

Klage over afgørelserne skal ske skriftligt inden 4 uger til Miljø- og Fødevareklagenævnet på e-boks, med Nævnenes Hus som modtager eller med post på adressen Nævnenes Hus, Toldboden 2, 8800 Viborg, att. Miljø- og Fødevareklagenævnet, jf. også vejledningen på Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside <https://naevneneshus.dk/start-din-klage/miljoe-og-foedevareklagenaevnet/vejledning/>.

Klagen skal i henhold til naturbeskyttelseslovens § 43, stk.3 jf. § 87, være modtaget senest 4 uger efter den dag, hvor afgørelsen er offentligt bekendtgjort.

I henhold til § 43, stk.2 er følgende klageberettigede:

- 1) ejere og brugere, der skal have afgørelsen tilsendt
- 2) enhver, der under sagen har givet møde for nævnet eller fremsat ønske om underretning om sagens afgørelse,
- 3) Statslige og kommunale myndigheder, hvis interesser berøres af forslaget, samt
- 4) organisationer m.v., som antages at have væsentlig interesse i afgørelsen.

Afgørelsen om erstatning kan dog kun påklages af ejere og brugere samt statslige og kommunale myndigheder, hvis interesser berøres af afgørelsen.